

شورای عالی حوزه ی علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه زینبیه (سلام الله عليها)

شهرستان فارسان

مقاله

عنوان:

بررسی آثار سازنده عقیده به معاد در زندگی

استاد راهنما:

خانم امیدی

پژوهشگر:

فاطمه معین

بهمن ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

چکیده

معاد بازگشت و زنده شدن آدمی پس از مرگ است. از جمله آثار فردی اعتقاد به معاد در زندگی دنیوی انسان آرامش روحی و روانی و داشتن هدف و جهت در زندگی و کنترل اضطراب ها و استرس های زورمره زندگی می باشد. اثرات اجتماعی این اعتقاد سازنده به طور گسترده تری قابل مشاهده در زمینه های مختلفی چون اقتصاد، بینش و جهان بینی هر انسانی نسبت به اخلاقش و رفتارش و کردارش در سطح جامعه قابل تأمل می باشند. انسان مومن بر پایه توجه به خدا و تکیه بر ابدیت زندگی کرده و انسان کافر بر پایه خواهش های نفسانی و زندگی موقت دنیا زندگی می نماید. مقاله حاضر به روش کتابخانه ای و توصیفی می باشد. که به آثار اخروی انکار معاد مانند: حبط اعمال، اعراض خداوند، دوری از رحمت الهی، محسور شدن با شیطان، جهنمی شدن، و ابتلا به عذاب دردناک الهی اشاره کرده و آثار فردی و اجتماعی اعتقاد به معاد را نیز به صورت هدفمند نمودن زندگی و کنترل غرائز شهوانی تا آرامش روحی و روانی برای فرد و اجرای قوانین، کمک به ضعفاء، استقبال همگانی برای دفاع، کاهش جرائم، عدم تحمل ظلم و زور در سطح اجتماعی بیان می دارد.

کلید واژه ها: عقیده، معاد، زندگی.

مقدمه

واژه معاد از ماده عود است که معانی مختلفی دارد، در لغت به معنای بازگشت و عودت است و البته این واژه به عنوان مصدر میمی، اسم زمان و مکان، می تواند مورد توجه قرار گیرد. و معنای اصطلاحی آن، زندگی در عالم آخرت و حیات پس از مرگ است (جوهری، ۱۳۶۱، ص ۲۱۳).

اعتقاد به عقاید دینی به طور تدریجی در رفتار انسان اثر می گذارند؛ هر چند تاثیر مشابه ای ندارند. اما بین این اعتقادات عقیده داشتن به معاد و زندگی پس از مرگ یکی از موثرترین باورها در جهت سوق دادن به رفتار انسان به منظور تربیت کردن و اصلاح نمودن او در مسیر کمال است. برای کمک به داشتن عقیده به معاد از براهین عقلی و نقلی می توان استفاده نمود همچنین نمونه های زیادی از جمله: اصحاب کهف، زنده شدن عَزِیر، احیای مردگان توسط حضرت عیسی (علیه السلام) را می توان نام برد.

عقیده به زندگی پس از مرگ و اعتقاد به کیفر و پاداش اعمال، نقش مهمی در آرامش روانی و امنیت اجتماعی ما دارد که آرامش روانی، اثر فردی و امنیت اثر اجتماعی آن است، بشر هر چند در پرتو قدرت صنعت و تکنیک، درهای فضا را به روی خود گشوده و انسانهایی را به ماه فرستاده و بازگردانیده است و از قلب و کلیه های مصنوعی به جای طبیعی آن استفاده کرده است، ولی در برابر این پیروزی چشمگیر علمی، به سکونت خاطر و آرامش روانی که زیر بنای یک زندگی سعادت‌مندانه را تشکیل می دهد، نه تنها دست نیافته است، بلکه به موازات پیشرفت صنعت و دانش های مادی، مشکلات روانی وی افزایش یافته است (سبحانی، ۱۳۹۴، ص ۴۳۷).

کسی که به طور آگاهانه می داند که تمام اعمالش بدون هیچ کم و کاستی به زودی در دادگاه الهی مورد بررسی قرار می گیرند که قاضی دادگاه از همه چیز آگاهند، و امکان هیچ گونه تغییری در حکم دادگاه را ندارد؛ و بر طبق آن پاداش یا کیفر می بیند. هم در اصلاح خود می کوشد، هم در انجام اعمال گوناگونش فوق العاده سخت گیر و

موشکاف عمل می کند. چنین عقیده ای نقش شایانی در پرورش روح انسان دارد و آثار تربیتی چشمگیری در زندگی فردی و اجتماعی را برای او به فراهم می آورد، در این مقاله برآنیم تا با مراجعه به آیات نورانی قرآن کریم و دیگر منابع دینی، آثار فردی اعتقاد به معاد را مورد تحلیل و بررسی قرار دهیم.

جایگاه معاد در قرآن کریم

اصل معاد در دین مبین اسلام بدان معناست که همه انسانهایی که در این عالم به دنیا آمده و بعد از مدتی زندگی در این عالم می میرند، همگی در جهان دیگری زنده شده و در قیامت در دادگاه عدل الهی حضور یافته و پس از رسیدگی به اعمال و رفتار آنها در دنیا، در بهشت و سعادت جاودانه یا در دوزخ خشم و غضب الهی همیشه خواهند بود. یک نظر اجمالی به آیات قرآن کریم نشان می دهد که در میان مسائل عقیدتی هیچ مسأله ای در اسلام بعد از توحید به اهمیت مسأله معاد و اعتقاد به حیات بعد از مرگ و حسابرسی اعمال بندگان و پاداش و کیفر و اجرای عدالت نیست. وجود حدود هزار و دویست آیه درباره معاد در قرآن و این که بسیاری از سوره های اواخر قرآن به طور کامل یا به طور عمده درباره معاد و مقدمات و علایم و نتایج آن سخن می گوید، شاهد گویای این مدعا است. در جای جای قرآن مجید بعد از موضوع ایمان به خدا، ایمان به جهان دیگر آمده و تقریباً در ۳۰ آیه این دو موضوع را قرین هم قرار داده و یؤمنون بالله و الیوم الآخر یا تعبیری شبیه آن فرموده است و در بیش از صد آیه اشاره به الیوم الآخر یا الآخر فرموده است (مکارم شیرازی، ۱۳۷۲، ص ۱۷).

آثار فردی اعتقاد به معاد

آثار دنیوی اعتقاد به معاد در دو بعد فردی و اجتماعی قابل بررسی است؛ آثار فردی آن دسته از آثار هستند که در زندگی شخصی افراد تجلی می یابند. برخی از آثار فردی اعتقاد به معاد عبارتند از:

۲- **اعراض خداوند:** خداوند خطاب به منکران قیامت می‌فرماید: «و هنگامی که گفته می‌شد وعده خداوند

حق است و در قیامت هیچ شکی نیست، شما می‌گفتید ما نمی‌دانیم قیامت چیست، ما تنها گمانی در این باره داریم و به هیچ وجه یقین نداریم و بدی‌های اعمالشان برای آنان آشکار می‌شود و سرانجام آنچه را استهزا می‌کردند آنها را فرا می‌گیرد و به آنها گفته می‌شود امروز شما را فراموش می‌کنیم همانگونه که شما دیدار امروزتان را فراموش کردید و جایگاه شما دوزخ است و هیچ یآوری ندارید.» (سوره جاثیه (۴۵)، آیه ۳۲ تا ۳۴)

علامه طباطبایی می‌فرماید مراد از «نسیان» در آیه این است که خداوند از آنها اعراض و آنان را در شداید و گرفتاری‌های قیامت رها می‌کند به واسطه اینکه آنها در دنیا از یاد خداوند روی‌گردان و منکر قیامت بودند (طباطبائی، ۱۳۶۲، ص ۱۹۴).

۳- **دوری از رحمت الهی (ملعون خداوند هستند):** در سوره اعراف آیات ۴۴ تا ۴۵ آمده است: «و بهشتیان

دوزخیان را صدا می‌زنند که آنچه را پروردگارمان به ما وعده داده بود همه را حق یافتیم، آیا شما هم آنچه را پروردگارتان به شما وعده داده بود حق یافتید؟ دوزخیان در جواب می‌گویند؛ بله! در این هنگام ندا دهنده‌ای در میان آنها ندا می‌دهد که لعنت خدا بر ستمکاران باد همانان که (مردم را) از راه خدا باز می‌دارند و می‌خواهند آن را (راه خدا را) کج و معوج نشان دهند و آنها به آخرت کافرنند.»

۴- **محشور شدن با شیاطین:** خداوند در سوره مریم آیات ۶۶ تا ۷۰ می‌فرماید: «انسان می‌گوید آیا پس از

مردن ما زنده (از قبر) بیرون آورده می‌شوم؟ آیا انسان به خاطر نمی‌آورد که ما پیش از این او را آفریدیم در حالی که چیزی نبود. سوگند به پروردگارت که همه آنها را همراه با شیاطین در قیامت جمع می‌کنیم، سپس همه را در حالی که به زانو درآمده‌اند گرداگرد جهنم حاضر می‌سازیم، سپس از هر گروه و جمعیت، کسانی را که در برابر خداوند رحمان از همه سرکش‌تر بوده‌اند جدا می‌کنیم، بعد از آن ما به خوبی از کسانی که برای سوختن در آتش سزاوارترند آگاه‌تریم.»

۵- **جهنمی شدن:** در سوره مدثر آیات ۳۸ تا ۴۷ آمده است: «هر کس در گرو اعمال خویش است مگر

اصحاب یمین؛ آنها در باغهای بهشت‌اند و سوال می‌کنند از مجرمان، چه چیز شما را به دوزخ وارد ساخت؟ می‌گویند ما از نمازگزاران نبودیم و اطعام مستمند نمی‌کردیم و پیوسته با اهل باطل همنشین و همصدا بودیم و همواره روز جزا و انکار می‌کردیم تا زمانی که مرگ ما فرا رسید.»

۶- **ابتلا به عذاب‌های دردناک الهی:** که در قرآن (سوره (اسراء)، آیه ۱۰) آمده است: «وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا؛ و برای آنها که به قیامت ایمان نمی‌آورند عذاب دردناکی برای آنان آماده ساخته‌ایم.» (صالحی، ۱۳۸۴، صص ۵۰-۴۰).

نتیجه گیری

اعتقاد به معاد، نگرش انسان را نسبت به مرگ تغییر می دهد و انسان مرگ را همانند پلی می بیند که برای رسیدن به زندگی جاویدان از آن عبور می کند. و نگاه معتقد به معاد نسبت به مرگ یک نگاه مثبت است که به ملاقات پروردگار می رود. شناخت هویت انسانی و رسیدن به کمال حقیقی بدون اعتقاد به معاد غیرممکن می باشد. هویت انسان و حقیقت او در این جسم فانی خلاصه نمی شود، بلکه حقیقت انسان روح او است که از آن به من و تو حکایت می شود. در حوزه اخلاق، اعتقاد به معاد است که به زندگی معنا و مفهوم می بخشد و از پوچی و بی معنایی نجات می دهد و رنگ زندگی به حیات انسان می دهد. اعتقاد به معاد تنها عامل برای یافتن ملاک ارزش های اخلاقی می باشد.

پروش فضایل اخلاقی در سایه اعتقاد به معاد محقق می شود. اعتقاد به معاد بهترین عامل رفع اضطراب های روحی و روانی از زندگی انسان بوده و برای او آرامش و آسودگی خیال فراهم می آورد. در حوزه اجتماعی صحیح ترین و بنیادی ترین راه حل مسائل اقتصادی اعتقاد به معاد است. عقیده داشتن به معاد نظام اقتصادی را از ظلم و نابرابری ها پاک می کند.

اعتقاد به معاد سازندگی واقعی را تعریف و سیر به سوی آن را با نشاط و پرطراوت می سازد و بدان سرعت می بخشد. سازندگی کسانی که بهرمنده از این باورند نسبت به آنان که فاقد این اعتقاد اند سالم تر و با کیفیت تر است اعتقاد به معاد در همه عرصه های حیات روحیه ایثار و مجاهدت را در انسان می پروراند و موجب می شود که وی در همه میدان ها آماده باشد و برای رسیدن به اهدافش جان خود را فدا کند.

بهترین ضمانت اجرای قوانین اعتقاد به معاد است چراکه اعتقاد به معاد در جلوت و خلوت و حتی در نیت بیش از هر عامل بازدارنده ای انسان را کنترل می کند و با یادآوری عدالت الهی که ظرف ظهور آن آخرت است انسان را از انحراف و ظلم باز می دارد علت اصلی انکار معاد بی بند و باری است. اعتقاد به معاد بدون التزام عملی به آن از لحاظ تاثیر و نقش با انکار معاد تفاوتی ندارد و قهراً برای بهره مندی این آثار اولاً باید نظام بینش ها، گرایش ها و کنش ها را براساس اعتقاد به معاد بازسازی نمود، ثانیاً موانع التزام عملی به آن را برطرف نمود.

فهرست منابع

*قرآن کریم

* نهج البلاغه

- ۱- جوادی آملی، عبد الله، معاد در قرآن، ج ۴، چاپ اول، قم: نشر اسراء، ۱۳۸۰.
- ۲- جوهری، ابن ابی الحسن احمد، معجم مقایس اللغة، قم، مرکز نشر، ۱۳۶۱.
- ۳- سبحانی، آیت الله جعفر، الهیات و معارف اسلامی، چاپ دوم، قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۸۶.
- ۴- شیخ مفید، محمد بن نعمان، ارشاد، چاپ دوم، نجف اشرف، ۱۴۰۷ ق.
- ۵- صالحی مازندرانی، محمد علی، معاد، چاپ اول، قم، صالحان، ۱۳۸۴.
- ۶- طباطبایی، علامه محمد حسین، المیزان، ج ۱۳، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۶۲.
- ۷- قرائتی، محسن، معاد، چاپ اول، قم: مؤسسه ی در راه حق، ۱۳۷۰.
- ۸- قائمی، اصغر، اصول اعتقادات در چهل درس، چاپ اول، تهران: ادبا، ۱۳۹۵.
- ۹- کوهی، محمدرضا، تجسم اعمال در دنیا، قبر و قیامت، چاپ اول، تهران: بوستان فدک، ۱۳۸۷.
- ۱۰- مطهری، مرتضی، زندگی جاوید یا حیات اخروی، چاپ اول، تهران: صدرا، ۱۳۷۷.
- ۱۱- مکارم شیرازی، ناصر، معاد و جهان پس از مرگ، چاپ دوم، قم: مطبوعاتی هدف، ۱۳۷۶.
- ۱۲- _____ و دیگران، پیام قرآن، ج ۵، قم: انتشارات هدف، ۱۳۷۲.